

23 квітня — День книги і авторського права

ЮНЕСКО та інші міжнародні організації приділяють велику увагу книговидавничій сфері, читанню і правам авторів. Свідченням цього є проголошення на 28-й сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО (25 жовтня — 16 листопада 1995 року) 23 квітня Всесвітнім днем книги і авторського права, який нині відзначають у 190 країнах світу, і заснування премії ЮНЕСКО за пропаганду ідеалів терпимості в дитячій і юнацькій літературі, "Резолюція 28С/3.18".

Ідея проведення Дня книги була запропонована Міжнародною асоціацією книговидавців, а потім подана на розгляд ЮНЕСКО Урядом Іспанії. За пропозицією Уряду Російської Федерації формулювання назви свята було доповнене словами "і авторського права".

Передісторією цих подій є традиція у Каталонії (Іспанія) 23 квітня, у день Святого Жорді (Георгія), за кожну куплену книгу дарувати троянду. Крім того, ця дата є днем смерті Мігеля Сервантеса, Інкі Гарсіласо де ла Вега, Вільяма Шекспіра (до речі, він 23 квітня й народився). Усі троє померли 23 квітня 1616 року. Ще однією вагомою причиною для вибору саме цієї дати стало те, що багато відомих письменників народилися 23 квітня: Моріс Дрюон (француз), лауреат Нобелівської премії Галдор Кільян Лакснесс (ісландець), Мануель Мехія Вальєхо (колумбієць), Володимир Набоков (росіянин). До названих можна зарахувати також українських письменників — Григорія Тютюнника, Василя Земляка, Олександра Гаврилюка, Василя Кухту, Андрія Куркова.

У цей день в університетах, академіях та інших центрах і установах проводяться книжкові виставки, конференції з питань авторського права, громадські читання, створено умови для розповсюдження книг і закупівлі їх бібліотеками та навчальними закладами.

За ініціативою ЮНЕСКО, Всесвітніми столицями книги були Мадрид, Александрія, Нью-Делі, Антверпен, Монреаль, Турин, Богота, Амстердам, Бейрут. На 2010 рік столицею книги вибрано місто Любляна (Словенія).

Святування Всесвітнього дня книги і авторського права має слугувати привертненню уваги високопоставлених чиновників усіх країн і суспільства до книги — як засобу спілкування, що, незважаючи на появу електронних засобів комунікації, продовжує бути основою активного навчання й отримання знань.

Цей день нагадує про роль книги і права автора, які є гарантими духовних традицій й інструментами розповсюдження фундаментальних ідей культури, миру, толерантності й діалогів.

1972 рік з ініціативи ЮНЕСКО був проголошений Міжнародним роком книги. У процесі підготовки Міжнародного року книги в 1971 році ЮНЕСКО був створений Міжнародний комітет підтримки Міжнародного року книги, до складу якого увійшли президенти міжнародних асоціацій і представники регіонів. Пізніше, в 1972 році, він був перетворений у Міжнародний комітет із проведення Міжнародного року книги, а наприкінці 1972 року — у Міжнародний книжковий комітет, що діє й тепер як консультативна організація. До його складу входять президенти 18 міжнародних неурядових асоціацій. Один із останніх документів, прийнятих Міжнародним книжковим конгресом — "Статут читача".

За рекомендацією цієї організації, в Австралії, Індії, Пакистані, Шрі-Ланці, Бангладеш, Таїланді, Сінгапурі й інших країнах були створені й діють національні книжкові комітети, до складу яких входять керівники професійних об'єднань видавців, поліграфістів, книгорозповсюджувачів, бібліотекарів та представників інших професій, що мають відношення до книги, а також (у деяких випадках) представники урядів. У 1982 році ЮНЕСКО на відзначення 10-річчя

Міжнародного року книги організувала в Лондоні Міжнародний Конгрес книги, якому передувало проведення регіональних консультацій в Африці, Азії, Європі тощо. На конгресі, що прийняв "Статут книги", були присутні експерти з 50 країн.

Від створення друкарського верстата і до наших днів книга була і є оптимальним засобом, що дає можливість розділити увявлення інших і збагатитися ними.

Незважаючи на відсутність офіційного прийняття Україною Всесвітнього дня книги і авторського права, це свято шанують видавці й читачі нашої країни і мають надію, що в українському суспільстві писемність, яка є фундаментом вірогідного обміну знаннями, демократії і спокою, сприятиме вільному циркулюванню ідей.

На жаль, національній книзі на рідних теренах живеться дуже нелегко. За даними Книжкової палати, у порівнянні з аналогічними даними 2008 року, торік спостерігалось зменшення темпу випуску видань на 1549 друк. одиниць, тиражів — на 9643,7 тис. примірників; українською мовою за назвами випущено менше на 1620 друк. одиниць, тиражі знизились на 5079,1 тис. примірників.

Загалом же, за минулий рік до Книжкової палати України надійшло 22 491 назва книг і брошур, виданих загальним тиражем 48 514,1 тис. примірників.

За даними Держкомтелерадіо України, торік до Національної програми "Українська книга" внесено 126 видань видавництва та видавничих організацій, передбачено кошти у сумі 20 млн грн. Програму профінансовано у сумі 6,333 млн грн, тобто забезпечено бюджетними асигнуваннями на 32%. Колегія комітету, де розглядалися підсумки його роботи за минулий рік, визнала стан фінансування таким, що завдає нищівного удару книговидавничій галузі країни і ставить під загрозу подальше функціонування видавничих організацій. Тривожна ситуація і з книготоргівлею. За даними Держкомтелерадіо України, станом на 1 січня 2010 року в нашій країні функціонують 7794 об'єкти роздрібно-книжкової торгівлі, у тому числі книжкових кіосків — 1760, книжкових прилавків — 4711, книжкових магазинів — 1323.

Триває практика незаконного виселення суб'єктів видавничої справи з орендованих ними приміщень. Так, наприкінці минулого року в Києві під загрозою виселення опинилися: Всеукраїнське державне спеціалізоване видавництво "Українська енциклопедія" імені М. П. Бажана" (а рік тому виселення загрожувало ще одному провідному національному видавництву "Дніпро", одному з найстаріших в Україні), "Пошуково-видавниче агентство "Книга Пам'яті України", редакція дитячого журналу "Соняшник", а також одна з найстаріших столичних книгарень "Сяйво", яка пережила кілька рейдерських атак. Але своїх шанувальників вона не втратила. Про це засвідчив й автопробіг, організований 23 квітня — у Всесвітній день книги і авторського права. Стартувавши на Контрактовій площі, цей автопробіг проходив під гаслом "Проти безкнижжя і нехлюйства" і завершився мітингом біля заварених вітрин "Сяйва".

Як бачимо, у вітчизняному книговидавничій та книгорозповсюдженні проблем вистачає. Всесвітній день книги і авторського права, який вважають своїм професійним святом письменники, видавці, друкарі, бібліотекарі, книгорозповсюджувачі, — привід не тільки нагадати про них, а й запропонувати шляхи виходу цих галузей із кризового стану. А для цього, як переконує практика, їм потрібна державна підтримка на найвищому рівні, сама ж національна книга має бути визнана головним стратегічним продуктом.

Інформація Книжкової палати України